

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2022

GESKIEDENIS: VRAESTEL II

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur

200 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop of korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning van detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiseringsvergadering, daar verskillende vertolkings mag wees van die toepassing van die nasienriglyne.

AFDELING A INDIVIDUELE BRONONTLEDING**VRAAG 1 VISUELE BRONONTLEDING**

1.1 *Gebruik jou eie kennis en beskryf die doel van Suid-Afrika se Waarheid-en-versoeningskommissie. Skryf TWEE punte neer.*

[VLAK 1]

- **Doel:**

- Om polities-gemotiveerde skendings van menseregte tydens die apartheids-era te ondersoek.
- Om die waarheid oor wat gebeur het, te ontbloot en almal bewus te maak sodat 'n proses van genesing en versoening kan begin.
- Om amnestie toe te staan
- Om vergoeding vir slagoffers voor te stel
- Om te verbeter, Suid-Afrika te verbeter, nuwe SA te skep
- Vir katarsis

[2 punte elk vir TWEE geldige punte oor doel = 4]

1.2 *Beeld die spotprenttekenaar die NP se reaksie op die WVK negatief uit? Verwys in jou antwoord na DRIE visuele leidrade in die spotprent.*

[VLAK 6]

- **Ja**

- Die spotprenttekenaar beeld die NP as hekse uit
- Die hekse probeer hul misdade onder die mat invee
- Daar is baie misdade – almal genoem, soos marteling en moordbendes
- Stel die hekse voor asof hulle weet dat hulle verkeerd doen deur die stelling wat een van hulle maak: skree "misbruik" hardop uit sodat "ons" soos slagoffers begin lyk – d.w.s. 'n slenter om onskuldig te lyk
- Skelm, bose gesigsuitdrukking
- Probeer bewyse vernietig

[2 punte vir standpunt + 6 punte vir drie leidrade = 8]

1.3 *Hoe akkuraat was die NP se bewering dat die WVK 'n 'heksejag' teen hulle was? Verduidelik jou antwoord deur jou eie kennis te gebruik.*

[VLAK 4 EN 6]

- **Nie akkuraat nie**

- NP was die party aan bewind toe menseregteskendings plaasgevind het
- Hulle moet aanspreeklik gehou word, hulle is geteiken omdat hulle apartheid ingestel het en al die misdade wat daarmee gepaard gegaan het, dit was die waarheid

- Ander partye is ook gevra om rekenskap vir hulle handeling te gee

[Standpunt = 2 punte + TWEE goeie punte wat standpunt ondersteun]

1.4 *Gebruik jou eie kennis en verduidelik watter stappe F. W. de Klerk geneem het om die bevindings van die WVK teen te staan.*

[VLAK 1 en 2]

- F.W. de Klerk het regstappe gedoen om die publikasie van 'n paragraaf te voorkom wat hom van aktiwiteite in die Derde Mag tussen 1990 en 1994 beskuldig het.

VRAAG 2 TEKSTUELE BRONONTLEDING

2.1 *Gebruik jou eie kennis en verduidelik hoekom Malcolm X die ervaring van swart Amerikaners as 'n "nagmerrie" eerder as 'n "droom" beskryf het. Gee TWEE punte.*

[VLAK 3]

- Swart Amerikaners het sedert die dae van slawerny sistemiese rassisme ervaar.
- Jim Crow-wette is in suidelike state toegepas en stemregistrasie en stemreg is swart Amerikaners geweier.
- Swartes het nie in die praktyk dieselfde regte as blankes gehad nie – segregasie op baie vlakke, insluitende ekonomies.
- Daar was geen Amerikaanse droom van voorspoed en gelyke regte vir swart Amerikaners nie.
- Polisie brutaliteit
- Bly in die ghetto in die Noorde
- Armoede
- Swakker opvoeding
- Werkloosheid
- Watts-oproer

[ENIGE TWEE punte wat duidelik die negatiewe omstandighede van swart Amerikaners se lewens aandui]

2.2 *Hoe het Malcolm X swart mag gedefinieer, volgens die bron? (Paragraaf 1 en 2). Gee TWEE duidelike punte.*

[VLAK 2]

- "... wat hy gedefinieer het as stemreg,
- politieke bewussyn,
- gemeenskapsbeheer van woonbuurte,
- en swart trots ..."
- "... wat hy beskryf het as 'n stryd vir radikale politieke selfbeskikking,
- anti-kolonialisme,
- menseregte wat kruis met 'n visie van plaaslike, streeks-, nasionale, en globale rasse- en ekonomiese geregtigheid..."
- "...na swart burgerskap en rasse geregtigheid"

[2 geldige punte, kandidate mag aanhaal]

2.3 *Skryf EEN bewys uit paragraaf 1 OF paragraaf 3 neer wat die rol toon wat die swart stem in die VSA sou speel, volgens Malcolm X.*

[VLAK 2]

- "... Malcolm [het] herhaaldelik die swart stem as die sleutel tot die toekoms van Amerikaanse demokrasie voorgehou..." (par 1)
- "... Hy het 'n beroep gedoen vir 1 000 000 nuwe geregistreerde kiesers, wat die politieke hefboom in nasionale en plaaslike verkiesings sou wees, wat swartes sou benut ná die oorgang van stemreg ..."
- "...swartes erken as slagoffers van demokrasie sal sy grootste argitekte word"

[ENIGE EEN geldige bewysstuk wat die impak van stemmery aanspreek]

2.4 *Verskaf DRIE aanhalings wat daarop dui dat Malcolm X bereid sou wees om geweld teen die staat te gebruik, indien nodig. (Paragraaf 3)*
[VLAK 2]

- "... het sy deelname aangekondig aan wat hy 'n menseregtebeweging genoem het wat voetsoolvlak-organisering, verkiesingspolitiek en selfverdediging sou gebruik om rassegeregtigheid in Amerika te bewerkstellig ..."
- "... Dit is tyd dat ek en jy die regering laat weet dit is stembriewe – of koeëls," ...
- "... 'Daar sal slegs geweldloosheid wees teenoor diegene wat nie gewelddadig teenoor ons is nie,' het Malcolm gesê ..."

[ENIGE DRIE toepaslike aanhalings]

2.5 *Gebruik jou eie kennis en noem TWEE organisasies wat deel was van die Black Power-beweging.*
[VLAK 1]

- Nasie van Islam
- Black Panthers
- Dekens vir Verdediging en Geregtigheid
- SNCC
- BRAT
- Republic of New Africa
- White Panther Party

[ENIGE TWEE organisasies]

VRAAG 3 HUIDIGE KWESSIE IN DIE MEDIA

3.1 *Watter bewys haal sowel Mondli Makhanya as eerwaarde Lapsley aan om te wys dat De Klerk sterk teen anti-apartheidsaktiviste opgetree het? (Paragrafe 2 en 4).*
[VLAK 2 en 3]

- Hy was 'n lid van die Staatsveiligheidsraad, wat geweld gemagtig het.
 2 punte vir lid van Staatsveiligheidsraad en 'n aparte 2 punte vir "gemagtigde geweld"

3.2 *In watter opsig stem Adam Habib se siening ooreen met hoofman Mandla Mandela se siening van De Klerk? (Paragrafe 3 en 5). Verskaf bewyse uit ALBEI paragrafe.*
[VLAK 2 en 4]

Stelling: Albei mans maak positiewe opmerkings oor De Klerk.

Bewys:

Par. 3:

- "... Suid-Afrika het 'n vader verloor wat die land met onderskeiding gedien het,' ..."
- "... hy het gevoel dat De Klerk as 'n ouer staatsman vereer behoort te word ..."
- Afweer van ramp

- Het die land van die afgrond teruggetrek

Par. 5:

- "... De Klerk se leierskap [het] Suid-Afrika van jare se geweld en onrus gered ..."

[2 punte vir die stelling van ooreenkoms + 2 punte vir bewys uit paragraaf 3, en 2 punte vir bewys uit paragraaf 5 = 6 punte]

- 3.3 *Gebruik jou eie kennis en identifiseer TWEE faktore wat De Klerk beïnvloed het om in 1990 hervormings in te stel.*

[VLAK 1 en 2]

- Swak toestand van die ekonomie
- Internasionale druk
- Finansiële sanksies
- Disinvestering
- Verskeie soorte boikotte
- Politieke druk van die VN en OAE
- Diplomatieke druk van lande
- Interne druk van plaaslike organisasies soos UDF, MDM, COSATU, burgerlike organisasies (**nie twee voorbeelde nie**)
- Val van USSR en Kommunisme
- Verlies van Westerse magte se ondersteuning
- Verlies van VS se ondersteuning
- Einde van Koue Oorlog

[ENIGE TWEE toepaslike, geldige faktore wat bygedra het tot die druk op De Klerk om hervormings in te stel]

- 3.4 *Vind 'n geskiedkundige konsep in hierdie artikel wat die beste by die volgende definisies pas. (Geen verduideliking is nodig nie.)*

- 3.4.1 Wanneer mense onregverdig en sleg behandel word deur die maghebbers (Paragraaf 2)

[VLAK 2]

- verdruk

- 3.4.2 'n Regeringsbeleid wat swart Suid-Afrikaners in bantoestans verdeel het (Paragraaf 4)

[VLAK 2]

- afsonderlike ontwikkeling

- 3.5 *Is eerwaarde Lapsley krities oor De Klerk? Gee EEN punt uit paragraaf 2 wat jou antwoord ondersteun.*

[VLAK 6]

- **Baie/nogal krities/ja**
- Hy noem sy verskoning 'halfgebak' – 'n neerhalende term
- Hy is baie krities oor De Klerk – dalk gegronde op die feit dat hy vermink is deur 'n bom wat deur die veiligheidsmagte van die apartheidsregime aan hom gestuur is.
- Daar is geen afrekening
- Daar is geen toerekenbaarheid

[2 punte vir standpunt oor kritiek + 2 punte vir toepaslike rede]

AFDELING B BRONGEBASEERDE VRAE

Bestudeer die bronne in die Bronmateriaalboekie en beantwoord dan die volgende vrae:

Verwys na Bron A

4. *Gebruik jou eie kennis om te verduidelik waarom Rusland (USSR) by Angolese aangeleenthede betrokke was. Verskaf TWEE punte.*

[VLAK 2]

- Gemotiveer deur kommer oor die Koue Oorlog – het hulp aan anti-Westerse regerings verleen
- Beskou sy rol as dié om bevrydingsbewegings te ondersteun om koloniale regerings omver te werp
- Versprei Kommunistiese ideologie
- Beperk Westerse invloed in die streek
- Natuurlike hulpbronne
- Om Kuba by te staan

5. *Toon die foto volgens jou mening dat die Suid-Afrikaanse Weermag die oorhand gehad het in die Slag van Cuito Cuanavale? Verwys na EEN visuele leidraad om jou antwoord te staaf.*

[VLAK 6]

- **Nee**
- Alhoewel die foto enkele artillerie toon wat buitgemaak is, illustreer dit nie noodwendig 'die oorhand' nie
- **Ja: die stawing MOET met die ja of nee skakel**
 - Die foto toon dat die SAW in staat was om die Kubane/Russe en Fapla te verslaan
 - Dit toon enkele Russiese artillerie wat buitgemaak is,
 - Maar dit dui nie noodwendig aan dat die SAW die oorhand gehad het nie, eerder dat hulle soms sukses behaal het

[Sien holisties na]

6. *Verskaf 'n opskrif vir hierdie foto as dit in 'n pro-regering Suid-Afrikaanse koerant verskyn het.*

[VLAK 2]

- "SAW doen dit weer"
- "SA magte verslaan die magtige Russe"

[Opskrif moet pro-SA vooroordeel toon]

Verwys na Bron B

7. *Noem DRIE redes uit die bron wat die lae moraal van die SAW tydens die finale Slag van Tumpo verduidelik.*

[VLAK 2]

- SAW het drie tenks verloor
- Geen verligting van die eindelose skermutselings nie

- Het nie die vyand uit hul bunkers op die oostelike oewer van die Cuitorivier verdryf nie
- SAW het nie die offensief en doodmaak-instink gehad nie
- SAW het verliese aan toerusting en personeel gely
- Vliegtuigbemanning was uitgeput
- President Botha het die offensief beëindig
- Geen noemenswaardige reserwes beskikbaar nie

[ENIGE DRIE geldige punte]

8. *Is die Slag van Tumpo volgens die bron spesifiek gestaak weens die lae moraal van die troepe? Verskaf EEN bewys uit die bron om jou antwoord te ondersteun.*

[VLAK 4 en 6]

Nee

- Die offensief is gestaak weens kwessies soos die kostedoeltreffendheid van die operasie
- Die SAW was ook onder druk van president Botha om die ingryping te beëindig
- Wou nie nog 'n Viëtnam Oorlog hê nie

[2 punte vir standpunt + 2 punte vir EEN geldige rede]

Verwys na Bron C

9. *In watter mate dui die bron daarop dat Suid-Afrikaanse gewapende magte nie by Cuito Cuanavale verslaan is nie? Gebruik die bron om DRIE bewyse te verskaf om jou antwoord te staaf.*

[VLAK 6]

- **In 'n groot mate**
- Volgens Pik Botha was Kubaanse aansprake op lugsuperioriteit 'n poging "om aansien te red", en dus nie waar nie.
- Pik Botha het beweer dat die idee dat Cuito Cuanavale 'n "skitterende" oorwinning vir die Kubane was, 'n "grap" was.
- "Die legende van Cuito Cuanavale was verblydend vir diegene wat graag die mite van Suid-Afrika as onoorwonne wou vernietig ... maar die Suid-Afrikaanse, Angolese en Kubaanse amptenare ... het van beter geweet ..."
- "... Generaal Geldenhuys het benadruk wie die oorwinnaars was: die SAW en Unita ..."
- "Die missie van die MPLA, Kubane en Russe was om Jamba te verower. Hulle het nie. Hulle het Jamba nie eens bereik nie. Dis presies wat ons gedoen het; inderdaad nog voordat die aanvallers die eerste hekkie – die Lomborivier – kon oorsteek."
- "... As 'n bonus het ons hulle ook teruggedryf tot wes van die Cuito-rivier, met die uitsondering van een afgeleë plek, Tumpo, oos van die rivier. Dit is die onbetwisbare waarheid ..."
- "Uit die Kubaanse kamp het die hoogs-gedekoreerde generaal Sanchez aan die einde van die Angolese oorlog in 1989 gesê: 'Ek is na 'n oorlog gestuur wat reeds verloor was sodat ek vir die nederlaag blameer kon word.' ..."

[2 punte vir omvang + 2 punte elk vir DRIE bewyse uit die teks]

Verwys na Bron D

10. 10.1 *Watter kant het teen April 1988 die grootste militêre verliese gely, volgens die bewyse in die bron?*
[VLAK 2]

- Kubaanse/Fapla magte

- 10.2 *Gee TWEE bewyse uit die bron om jou antwoord op Vraag 10.1 te staaf.*
[VLAK 2]

- Bv.: Kuba/Fapla – verloor 94 tenks, terwyl SAW slegs 3 verloor het
- Bv.: Kuba/Fapla – verloor 100 pantservoertuie, SAW verloor slegs 5, ens.

11. *Gebruik jou eie kennis en verduidelik TWEE beperkings van die gebruik van hierdie statistieke (in Bron D) as historiese bewyse.*
[VLAK 1]

- Die statistiektabel is dalk nie volledig nie, kan selektief wees
 - Die menslike storie agter die statistieke is afwesig
 - Kan nie altyd die akkuraatheid bevestig nie
 - Weet nie altyd hoe die syfers saamgestel is of deur wie nie
 - Die interpretasie van statistieke is gebaseer op menslike persepsie met al sy gebreke en vooroordele
 - Sluit UNITA verliese uit – hulle is SAW figure – bevooroordeel
- [ENIGE TWEE beperkings. Algemene beperkings of beperkings van hierdie statistieke aanvaar]**

Verwys na Bron E

12. *Die Kubaanse ambassadeur beweer dat die "val van Cuito Cuanavale op hande was [sou spoedig plaasvind]". Ondersteun of weerspreek Bron E dit? Verskaf EEN rede om jou antwoord te staaf.*

[VLAK 4]

- **Weerspreek of ondersteun**
- Generaal Geldenhuys van die SAW het ontken dat Cuito Cuanavale selfs 'n doelwit van die SAW was
- Hy beweer dat om moraal te herstel, het die Kubane voorgegee dat Cuito Cuanavale 'n sleutelgebied was om te verower
- Kan sien Kubaanse voorbereiding vir die aanval of dat hulle 'n aanval op Cuito Cuanavale verwag het
- "...Kuba het vinnig reageer op die Angolese regering se pleit om hulp..."
- "...Suid-Afrikaanse lêer het die beste Angolese magte in die dorp omsingel en het voorberei om hulle uit te roei..."
- Val van Cuito Cuanavale was naderend

[2 punte vir die standpunt + 2 punte vir EEN goeie rede]

13. *Verskaf EEN aanhaling uit Bron E wat Fidel Castro se strategie vir die uitsetting van die SAW verduidelik.*

[VLAK 2]

- "... Kuba [sou] die Suid-Afrikaanse aanslag in Cuito keer en dan in 'n ander rigting aanval, 'soos die bokser wat die opponent met die linkerhand weghou en hom dan met die regterhand bydam' ..."

'n Aanhaling wat in "aanval" eindig, is aanvaar

[EEN geldige aanhaling]

14. *Watter woord in paragraaf 3 dui daarop dat Suid-Afrika UNITA se optrede beheer het?*

[VLAK 2]

- marionet

15. *Hoe betroubaar is hierdie bron vir 'n historikus wat die sukses en mislukking van die SAW in die Slag van Cuito Cuanavale bestudeer? Verduidelik.*

[VLAK 6]

Om volpunte te behaal, moet melding gemaak word van die oorsprong, bedoeling en vooroordeel/beperking in die bron.

- **In 'n sekere mate**
- Dit gee insig in hoe die Kubane die slag van Cuito Cuanavale en die uitslag daarvan beskou het
- Dit toon hoe hulle gedink het dat die Suid-Afrikaanse regering uiteindelik by Luanda wou uitkom en oorneem en 'n regering van sy keuse daar in plek wou sit.
- **Nie betroubaar nie/in 'n mindere mate betroubaar**
- Dit is van die Kubaanse ambassadeur
- Wat Kuba en sy sienings verteenwoordig
- Dit is eensydig en bevooroordeel
- Doel van die toespraak is om Kuba se oorwinning te vier – dit sal dus nie ander perspektiewe bevat nie
- Emotief – marionet word gebruik om te beskryf hoe SA UNITA beheer het
- Bevraagteken ander sienings – bestempel dit as 'twyfelagtig'

As kandidate met "bruikbaarheid" in hierdie vraag gemoeid is, moet dit skakel met die vooroordeel en beperkings van die bronne, met gebruik van die rubriek

Gebruik hierdie rubriek saam met die bogenoemde riglyne:

5–6	Evaluering/Beperking & Vooroordeel Begryp die bron/erken die beperking/fokus (in 'n mate) op oorsprong en bedoeling en erken vooroordeel om af te lei dat die bron se betroubaarheid beperk is. Moet 'n verwysing na vooroordeel in die bron of vooroordeel van oorsprong aanhaal/verskaf, om 6 punte te verdien.
3–4	Ontleding en Beperking Toon die vermoë om die bron te begryp/erken oorsprong en/of bedoeling en vae vermelding van die beperking van die bron as dit alleen gebruik word/geen poging om die bron te evalueer nie (vooroordeel, ens.)
1–2	Begrip Beskryf die inligting wat uit die bron verkry is/kan slegs die bron begryp, maar geen poging om die bron self te evalueer nie (beperkte bespreking van oorsprong of bedoeling).
0	Geen poging aangewend om die vraag te beantwoord nie.

16. *Soek 'n historiese konsep in Bron E wat die beste by elk van die volgende definisies pas. (Geen verduideliking is nodig nie)*
[VLAK 2]

16.1 *Mense wat betrokke raak om 'n regering met geweld omver te werp (Paragraaf 4)*

- revolusionêre

16.2 *Die heersende regering van 'n land wat ondemokratiese en onaanvaarbare metodes gebruik om te regeer (Paragraaf 4)*

- regime

Verwys na Bron F

17. *Antwoord WAAR of ONWAAR deur Bron F en jou eie kennis te gebruik. Geen verduideliking is nodig nie:*
[VLAK 4]

17.1 *Kubaanse magte het die Angolese regering sedert Onafhanklikheid in 1975 ondersteun.*

WAAR

17.2 *Geldenuys het geglo dat Cuito Cuanavale 'n sleuteldorp was wat deur die SAW ingeneem moes word.*

ONWAAR

17.3 *Geldenuys het beweer die SAW het die Kubane en Fapla groot verliese toegedien.*

WAAR

17.4 *Die hoof van die Kubaanse magte in Angola was Jonas Savimbi.*

ONWAAR

17.5 *Fapla was die gewapende magte van die MPLA-regering in Luanda.*

WAAR

17.6 *Fapla het 'n militêre basis by Jamba gehad.*

ONWAAR

Verwys na Bron G

18. Skryf SLEGS die antwoord neer. Geen verduideliking is nodig nie.
[VLAK 2]

18.1 *Is dit 'n primêre of 'n sekondêre bron?*
Sekondêre

18.2 *Beweer die bron dat die SAW die Slag van Cuito Cuanavale gewen of verloor het?*
Verloor

18.3 *Skryf DRIE aanhalings neer wat jou antwoord op Vraag 18.2 staaf.*

- "... Toe Jorge Risquet, een van Fidel Castro se slinksste en mees vertroubare kollegas, die afgevaardigdes toegesprek het, is hy met die klinkende woorde 'Viva Cuito Cuanavale!' begroet ..."
- "..., daar was hoegenaamd geen twyfel dat 'n epiese oorwinning onlangs by die afgeleë dorp Cuito Cuanavale in Angola behaal is nie ..."
- "... Die verloorder was die apartheid militêre masjien ..."
- "... Teen die einde van die jaar was die bordjies verhang vir die SAW en die Pretoriase apartheidsregime ..."
- "... Die SAW, wat ... voortdurend invalle in Angola uitgevoer het ... is gedwing om geheel en al te onttrek ..."

[ENIGE DRIE geldige aanhalings]

18.4 *Verskaf EEN woord uit paragraaf 3 wat dieselfde beteken as: vryheid van beheer deur 'n ander land.*
• onafhanklikheid

19. **Beantwoord VOLLEDIG:**

Is Bron G nuttig vir 'n historikus wat die uiteinde van die Slag van Cuito Cuanavale bestudeer? Staaf jou standpunt met TWEE punte.

[VLAK 6]

- **Ja/In 'n sekere mate**
- Gee insig in Kasril se siening van wie die stryd gewen het en hoe
- Hy verteenwoordig baie in die ANC en Kuba wat glo die Kubane en Fapla het die stryd gewen
- Dit is egter baie eensydig en bevooroordeeld, hoogs emosioneel en dramaties en bied geen ondersteunende bewyse nie – veralgemenings

[2 punte vir die standpunt + 4 punte vir TWEE punte wat die standpunt ondersteun]

Verwys na Bron H

20 20.1 *Wat was die fotograaf se bedoeling, volgens jou mening?*
[VLAK 4]

- Om die oorwinning oor die SAW te vas te vang – gesimboliseer deur die konfiskering van 'n tenk
 - Om te wys dat die SAW nie onoorwinlik was nie
- [EEN geldige punt]**

20.2 *Gee EEN visuele leidraad om jou antwoord op Vraag 20.1 te staaf.*
[VLAK 4]

- Fapla-soldate dans op die tenk en verken die tenk
 - Duidelike gevoel van vreugde – arms omhoog gelig
- [EEN geldige visuele leidraad]**

AFDELING C BRONGEBASEERDE OPSTEL**VRAAG 21**

Gebruik bronne A tot H in die Bronmateriaalboekie om 'n brongebaseerde opstel oor die volgende onderwerp te skryf:

In watter mate is dit waar om te sê dat die Suid-Afrikaanse Weermag in die Slag van Cuito Cuanavale verslaan is?

Maak seker dat jy die bronne gebruik om jou argument saam te stel en onthou om die bronne per nommer te erken.

[VLAK 2, 3, 4, 5, 6]

Hierdie opstel word holisties nagesien met die IEB brongebaseerde rubriek en die memorandum as riglyn.

- Kandidate kan argumenteer dat dit akkuraat is om te sê dat die SAW in die Slag van Cuito Cuanavale **IN 'N MEERDERE MATE** verslaan is. Die SAW het aan lae moraal gely, was uitgeput en het baie manskappe en toerusting by Tumpo verloor. Hulle het nie die dryfkrag en doodmaak-instink gehad nie en is deur president Botha verhinder om hul taak te voltooi. Hulle is in Kuba se dodelike lokval by Cuito Cuanavale gelei en het saam met Fapla die Suid-Afrikaners verdryf, nadat hulle 'n oortuigende oorwinning by Cuito Cuanavale behaal het.
- Die SAW is **IN 'N MINDERE MATE** by die Slag van Cuito Cuanavale verslaan. Die SAW het 'n oortuigende oorwinning behaal in terme van vyandelike ongevallen en die beslaglegging op hul toerusting. Kuba en Fapla kon nie die SAW se militêre vermoë vernietig nie en het hulle nie uit Angola verdryf nie. Die Suid-Afrikaners het in werklikheid die Kubane en Fapla toegelaat om te beweer dat hulle gewen het, om voorsiening te maak vir die vredesonderhandelinge wat begin het.

OF

- Kandidate kan argumenteer dat dit akkuraat is om te sê dat die SAW in die Slag van Cuito Cuanavale **IN 'N MINDERE MATE** verslaan is. Die SAW het 'n oortuigende oorwinning behaal in terme van vyandelike ongevallen en die beslaglegging op hul toerusting. Kuba en Fapla kon nie daarin slaag om die SAW se militêre vermoë te vernietig en hulle uit Angola te verdryf nie. Die Suid-Afrikaners het in werklikheid die Kubane en Fapla toegelaat om te beweer dat hulle gewen het, om voorsiening te maak vir die vredesonderhandelinge wat begin het.
- Die SAW is **IN 'N MEERDERE MATE** by die Slag van Cuito Cuanavale verslaan. Die SAW het aan lae moraal gely, was uitgeput en het baie manskappe en toerusting by Tumpo verloor. Hulle het nie die dryfkrag en "doodmaak"-instink gehad nie en is deur president Botha verhinder om hul taak te voltooi. Hulle is in Kuba se dodelike lokval by Cuito Cuanavale gelei en het saam met Fapla die Suid-Afrikaners verdryf, nadat hulle 'n oortuigende oorwinning by Cuito Cuanavale behaal het.

SAW VERSLAAN	SAW WEN
Meerdere/mindere mate	Meerdere/mindere mate
<p>A – Foto toon een voorval van die beslaglegging op Russiese artillerie – beteken nie noodwendig dat die SAW die oorhand gehad het in die Slag van Cuito Cuanavale en die veldslag gewen het nie.</p>	<p>A – Foto toon hoe die SAW op Russiese artillerie in die veldslag beslag gelê het, moes dus voortreflike gevegstaktieke of artillerie gehad het, bewyse dat die SAW gewen het.</p>
<p>B – "... Dié finale veldslag by Tumpo, waar die SAW drie tenks in 'n mynveld verloor het, was nadelig vir die moraal van die SAW. Die troepe het te veel veldslae geveg en daar was geen aanduiding van verligting nie..."</p> <p>"... Die SAW kon nie daarin slaag om die vyand uit hul bunkers op die oostelike oewer van die Cuitorivier te verdryf nie ..."</p> <p>"... Die SAW het nie die offensiewe middele en die doodmaak-instink gehad nie. Die SAW het meer verliese aan toerusting en personeel gely as gewoonlik en het onvoldoende reserwes beskikbaar gehad om die stryd voort te sit. Lugbemanningslede, in helikopters sowel as vegvliegtuie, was uitgeput deur die talle operasies ..."</p> <p>"... Die offensief is toe gestaak weens oorwegings soos die kostedoeltreffendheid van die operasie..."</p>	
<p>C – "... Maar die Kubane het die oorhand in die lug gehad. Blykbaar kon die Lugmag nie onderdele vir hul vliegtuie kry nie en het gevolglik beheer in die lug verloor, ..." "... Die Suid-Afrikaners kon nie vordering maak nie en moes daar ophou"</p>	<p>C – In antwoord op Kubaanse superioriteit: "... 'Ek dink dit is meer realisties om dit as 'n poging om aansien te red*, te beskryf – om die Kubane se aansien te red, of so iets... " "... Dit is heeltemal onwaar ..." "... 'Teenoor Sue Onslow van die <i>London School of Economics</i> het hy dit sterker gestel: 'Om eerlik te wees, die idee dat Cuito Cuanavale 'n skitterende oorwinning [vir hulle] was, is 'n grap ..." "... Chester Crocker* se weergawe van die gevegte by Cuito Cuanavale verskil ook hemelsbreed van die een wat deur die Kubane voorgehou is. 'Die legende van Cuito Cuanavale was verblydend vir diegene wat graag die mite van Suid-Afrika as onoorwonne* wou vernietig ... maar die Suid-Afrikaanse, Angolese en Kubaanse amptenare wat ons bemiddeling in 1988 aanvaar het, het van beter geweet. Hulle was daar' ..." "... Generaal Geldenhuys het benadruk wie die oorwinnaars was: die SAW en Unita. ..."</p>

	<p>"Die missie van die MPLA, Kubane en Russe was om Jamba te verower. Hulle het nie. Hulle het Jamba nie eens bereik nie ..."</p> <p>Dis presies wat ons gedoen het; inderdaad nog voordat die aanvallers die eerste hekkie – die Lomborivier"</p> <p>"... As 'n bonus het ons hulle ook teruggedryf tot wes van die Cuito-rivier, met die uitsondering van een afgeleë plek, Tumpo, oos van die rivier. Dit is die onbetwisbare waarheid."</p> <p>"... generaal Sanchez [het] aan die einde van die Angolese oorlog in 1989 gesê: 'Ek is na 'n oorlog gestuur wat reeds verloor was sodat ek vir die nederlaag blameer kon word. ..."</p>
	<p>D –</p> <p>Skade wat aan Kubaanse magte en Fapla-magte en toerusting aangerig is, toon dat hulle aansienlik groter verliese as die SAW gely het – 'n paar aanhalings met vergelykende syfers is nodig.</p>
<p>E –</p> <p>"..., uitgesoekte Kubaanse eenhede het tot by Cuito Cuanavale gevorder en 'n dodelike lokval voorberei vir die magtige Suid-Afrikaanse magte wat daarheen opgeruk het ..."</p> <p>"... Opperbevelvoerder Fidel Castro het later sy strategie aan die leier van die Suid-Afrikaanse Kommunistiese Party, Kmr. Joe Slovo, beskryf. Hy het verduidelik dat Kuba die Suid-Afrikaanse aanslag in Cuito sou keer en dan in 'n ander rigting aanval, ..."</p> <p>"... hulle is beslis deur die revolusionêre magte gestuit ..." (SAW)</p> <p>" ... In daardie tyd het sommige twyfelagtige* skrywers ook probeer om die geskiedenis te herskryf en die belangrikheid van die geveg in Cuito Cuanavale te minimaliseer en selfs te ignoreer. Maar die Afrika-revolusionêre het nooit getwyfel oor wie die stryd gewen het of die belangrikheid daarvan nie..."</p>	
	<p>F –</p> <p>" ... Die Kubaanse-Fapla-doelwit was om Mavinga en Jamba te beset. Hulle het dit nie reggekry nie. Ons doel was om te verhoed dat hulle Mavinga en Jamba neem. Ons het daarin geslaag. Die keerpunt was die Lomborivier-veldslae. Dit was 'n ernstige knou vir die moraal, ... van die Kubane en Fapla Ons het 'n hele vyandelike brigade vernietig ...</p> <p>... Om daardie brigade met minimale Suid-Afrikaanse verliese te vernietig, was merkwaardig."</p>
G –	

<p>"... Toe Jorge Risquet, een van Fidel Castro se slinksste en mees vertroubare kollegas, die afgevaardigdes toegesprek het, is hy met die klinkende woorde 'Viva Cuito Cuanavale!' begroet! ..." (m.a.w. hulle het gewen)</p> <p>"... Vir die ... afgevaardigdes, was daar hoegenaamd geen twyfel dat 'n epiese oorwinning onlangs by die afgeleë dorp Cuito Cuanavale in Angola behaal is nie. Die verloorder was die apartheid militêre masjien in daardie oorloggeteisterde land in Maart 1988 ..."</p> <p>"... Maar 'n dramatiese ommekeer het in Maart 1988 gekom nadat bobaas Kubaanse internasionale magte van Havana tot hul redding gekom het. Teen die einde van die jaar was die bordjies verhang vir die SAW en die Pretoriase apartheidsregime, wat gelei het tot 'n epiese streeksverandering ten gunste van Afrika-bevryding..."</p> <p>"... Die SAW, wat sedert die land se swaar verworwe onafhanklikheid in 1975 voortdurend invalle in Angola uitgevoer het (en die rede vir die Kubaanse militêre teenwoordigheid in die eerste plek), is gedwing om geheel en al te onttrek..."</p>	
<p>H –</p> <p>Wys duidelik hoe Fapla-magte in viering dans op 'n Suid-Afrikaanse tenk wat hulle gevang het – wat die SAW-nederlaag toon.</p>	

Totaal: 200 punte

GENERIESE RUBRIEK VIR BRONGEBASEERDE OPSTEL

	Argument + fokus	Gebruik van bronne	Teenargument (T/A)	Struktuur + styl	Hoofindruk
7+ 90–100% 45–50	Neem standpunt in. Hou standpunt deurgaans vol. Behou duidelike en konsekwente fokus. Verstaan alle aspekte van die vraag. Skakel bronne en vraag baie goed aaneen.	Gebruik al die bronne en verwys daarna deur die letter te gebruik. Gebruik besonderhede uit die bronne om argument en teenargument te staaf. Haal selektief aan waar toepaslik.	Bespreek T/A volledig. Erken T/A in inleiding en slot. Skakel T/A deurgaans met hoofargument.	Kort inleiding en slot wat daarop fokus om die vraag te beantwoord. Gebruik paragrawe. Uitdrukkings-vermoë vlot.	Opstel is logies, samehangend en bondig. Dit toon uitstekende historiese insig en begrip.
7 80–89% 40–44	Neem standpunt in. Hou standpunt vol, met geringe dwalings wat nie afbreuk doen aan die begrip of fokus nie. Skakel bronne en vraag goed aaneen.	Soos hierbo.	Soos hierbo.	Soos hierbo.	Opstel is duidelik en akkuraat, alhoewel die styl nie altyd bondig is nie. Dit toon baie goeie historiese insig en begrip.
6 70–79% 35–39	Neem standpunt in. Fokus op die vraag, maar mag enkele dwalings in fokus of bedoelde fokus hê wat van die argument afwyk. Skakel bronne en vraag aaneen.	Gebruik al die bronne en verwys daarna deur die letter te gebruik. Gebruik besonderhede uit die bronne, maar daar is soms leemtes of geringe afwykings in bewyslewing. Haal selektief aan waar toepaslik.	Identifiseer T/A.	Inleiding en slot wat daarop fokus om die vraag te beantwoord. Gebruik paragrawe. Uitdrukkings-vermoë bevredigend.	Opstel is 'n goeie poging, maar diepte ontbreek dalk. Dit is oor die algemeen vloeiend, maar beperkte herhaling kom voor. Enkele beperkings in historiese insig en begrip kom voor.
5 60–69% 30–34	Poog om standpunt in te neem. Leemtes in fokus of gebruik bygevoegde/geïmpliseerde fokus. Argument is nie konsekwent nie, of oppervlakkig. Toon geringe bewys dat bronne en vraag aaneenskakel.	Gebruik die meeste bronne en verwys daarna deur die letter te gebruik. Beskryf of parafraseer bronne eerder as om inligting daaruit te gebruik. Gebruik te veel lang aanhalings uit die bronne.	Identifiseer T/A, maar nie volledig nie. Laat sommige aspekte van T/A uit.	Inleiding en gevolgtrekking teenwoordig, maar gebrekkig. Uitdrukkings-vermoë bevredigend.	Opstel poog om die vraag te beantwoord, maar is nie deurgaans vloeiend en akkuraat nie. Dit toon basiese insig, maar daar is beperkte historiese begrip.

4 50–59% 25–29	Neem swak standpunt in. Gebruik bygevoegde/geïmpliseerde fokus. Wend 'n swak poging aan om bronne en vraag aaneen te skakel.	Laat 2 of 3 bronne uit. Beskryf of lys* bronne eerder as om inligting daaruit toepaslik te gebruik. Gebruik ontoepaslike of te lang aanhalings. Bondel* bronne saam.	Identifiseer T/A op basiese vlak.	Swak inleiding en slot. Inleiding OF slot ontbreek. Strukturele probleme (bv. gebrek aan paragrawe.) Uitdrukkings-vermoë bevredigend.	Opstel toon oppervlakkige begrip van vraag. Daar is min bewys van historiese begrip en insig.
3 40–49% 20–24	Wend 'n powere poging aan om standpunt in te neem. Weinig poging om te fokus. Toon min begrip van argument. Bevat onjuisthede. Leemtes in argument. Poog onsuksesvol om bronne en vraag aaneen te skakel.	Gebruik slegs die helfte van die bronne. Het swak begrip van bronne. Gebruik weinig toepaslike aanhalings.	Het geen T/A nie of dit is oorvereenvoudig.	Strukturele probleme. Inleiding en/of slot ontbreek. Uitdrukkings-vermoë swak.	Opstel is moeilik om te lees of die argument is moeilik om te volg. Dit toon 'n gebrek aan begrip van die vraag, of hoe om die bronne te gebruik om die vraag te beantwoord.
2 30–39% 15–19	Wend geen poging aan om standpunt in te neem nie. Fokus nie op vraag nie. Onvermoë om bronne en vraag aaneen te skakel.	Gebruik baie min bronne. Het 'n baie swak begrip van bronne.	Soos hierbo.	Strukturele probleme. Uitdrukkings-vermoë baie swak.	Opstel toon geen begrip van historiese kwessies soos in die bronne aangetref nie. Dit toon weinig begrip, maar kandidaat het gepoog om sommige inligting in die bronne te gebruik.
1 0–29% 0–14	Wend geen poging aan om te fokus nie. Verstaan die vraag glad nie.	Gebruik slegs een of geen bronne nie. Skynbaar nie in staat om relevante bronne te gebruik nie.	Geen T/A nie.	Strukturele probleme. Uitdrukkings-vermoë uiters swak.	Opstel toon uiters gebrekkige begrip van bronne of van vraag, of hoe die twee aaneenskakel.

- Lys bronne – gebruik bronne alfabeties eerder as om dit te groepeer ter ondersteuning van die argument of teen-argument [bv. Bron A toon ...; Bron B beweer ...; Volgens Bron C ...; In Bron D ... ens.]
- Bondel bronne saam – hanteer verskeie bronne gelyktydig eerder as afsonderlik, en gee daarmee te kenne dat almal dieselfde ding sê [bv. Bronne A, C, F en H].